

אשכולות

הסילון הישבוני של תלמידי ישיבת "כרם ביבנה" לזכר עולם יהיה צדיק"

לע"נ מרן ראש הישיבה הרב חיים יעקב גולדויכט זצ"ל בן הרה"ח ישראל אלעזר זצ"ל נלב"ע ב' באדר א' ה'תשנ"ה ת.נ.צ.ב.ה

מעשה המשכן ומעשה הכלים, מה קודם?

ראובן דויטש (ד')

פרשת "ויקהל"
כד' באדר א' ה'תשס"ז
גיליון מס' 55 (שנה שניה)
*****

זמני השבת

ערי"ש : 17:16
מוצ"ש : 18:16

זמני השובע

(מבטת ויקהל - יום ו')
(ע"פ אופק תל-אביב)

עלות השחר	4.31-4.38
זמן ציצית ותפילין	5.12-5.19
הנץ החמה(מישור)	6.01-6.08
סו"ז ק"ש מג"א	8.06-8.10
סו"ז ק"ש גר"א	8.56-9.00
סו"ז תפלה	9.54-9.58
חצות היום	11.52-11.53
מנחה גדולה	12.21-12.22
שקיעת החמה	17.44-17.39

הדף היומי: נדרים עא-עז'

דיני השובע ומנהגיו

ההפטרות: "ויעש חירוס" (מלכים א'
ז', מ).

מברכים חודש אדר שני שיחול ביום
ששי וביום שבת קודש.
המולד: יום ששי בבוקר, שעה 8, 50
דקות ו-6 חלקים.

לא אומרים "אב הרחמים" ולא
מזכירים נשמות.

יום ה', כט' באדר א': במנחה
אומרים יום כפור קטן, ולא אומרים
תחנון.
יום ו', ל' באדר א': תפילת ראש
חודש כנהוג.

אמר חז"ל במסכת ברכות (נ"ה) על הכתוב: "ראו קרא ה' בשם בצלאל" (שמות ל"ה, ל'): "אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן בצלאל על שם חכמתו נקרא. בשעה שאמר לו הקב"ה למשה לך אמור לו לבצלאל עשה לי משכן ארון וכלים, הלך משה והפך ואמר לו עשה ארון וכלים ומשכן, אמר לו: משה רבנו, מנהגו של עולם אדם בונה בית ואחר כך מכניס לביתו כלים, ואתה אומר עשה לי ארון וכלים ומשכן? כלים שאני עושה להיכן אכניסם? שמא כך אמר לך הקב"ה עשה משכן ארון וכלים? אמר לו: שמא בצל א-ל היית וידעת?"
ואכן צריך להבין מה סבר משה רבנו שציווה תחילה על עשיית הכלים לפני עשיית הבית, הרי זהו הפוך מן הסברא כמו שטען בצלאל משה מנהגו של עולם קודם לבנות בית ואח"כ מכניס לביתו כלים.

ה"כלי יקר" בפרשת תצווה מעיר על השינוי בסדר עשיית בגדי הכהן הגדול. בציווי הזכיר הקב"ה קודם את מעשה החושן ואח"כ את מעשה האפוד, שנא': "ואלה הבגדים אשר יעשו חושן ואפוד וגו'", בעשייה הקדים מעשה אפוד לחושן, שנא': "ועשו את האפוד" ואח"כ: "ועשית חושן משפט". וכן בפרשת פקודי ג"כ הקדים אפוד לחושן, מה הטעם לכך? ומסביר ה"כלי יקר", כי ישנם דברים שנעשים בעיקרם לכבודו של הקב"ה, וישנם דברים שנעשים בעיקרם לכבודם של עם ישראל. כאשר הקב"ה מצווה, הוא מקדים את כבודם של עם ישראל, וכאשר בא משה רבנו לצוות, הוא מקדים כבודו של הקב"ה לכבודו של עם ישראל. והנה, לגבי הבגדים אומרת הגמ' (ערכין ט"ז): "למה נסמכו קורבנות לבגדי כהונה? לומר לך, מה קורבנות מכפרים אף בגדי כהונה מכפרים", ע"כ. מובאר שם שהחושן בא לכפר על עיוות הדין וזהו לצורך עם ישראל, והאפוד בא לכפר על ע"ז שזהו לכבודו של הקב"ה. לפיכך כשהקב"ה מצווה, הוא מצווה תחילה על עשיית החושן, שזהו לכבודו של ישראל. ואילו כאשר משה מצווה לעם ישראל הוא מצווה תחילה על עשיית האפוד, שזהו לכבודו של הקב"ה.

לפי זה, נוכל להסביר את שינוי סדר הקדימות של משכן כלים. המשכן בכללותו הוא משכן העדות - עדות לכך שהקב"ה מחל לעם ישראל על חטא העגל. לעומת זאת, מעשה הכלים הוא בעיקרו לכבודו של הקב"ה, כפי שאמרנו חז"ל לעניין המנורה: וכן לאורה הוא צריך, והרי האיר לבני" בדרך במדבר כל ארבעים שנה? וכן, וכי זקוק הקב"ה לחם הפנים, הרי האכיל את בני" ארבעים שנה במדבר? אלא אנו עושים זאת לכבודו של הקב"ה, ע"מ שנוכח את החסדים שעשה עמנו ועשויה עמנו יום יום. על כן, מובן מדוע משה רבנו הקדים עשיית הכלים לעשיית המשכן (הרעיון מובא בספר "מדרש אור חדש" בפרשת ויקהל דרשת כבוד ה' וכבוד ישראל ע"ש).

את שאלתנו ניתן לתרץ בדרך נוספת. המדרש מתאר שבשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע ירדו ס' ריבוא מלאכי השרת והניחו על ראשם שני כתרים, אחד כנגד "נעשה" ואחד כנגד "נשמע", והיו הכתרים ככתרו של אדם הראשון, וכיוון ששרחו בחטא העגל ירדו ק"כ ריבוא מלאכי חבלה ונטלו הכתרים מהם, ע"כ. ולכאורה צריך להבין מהי השייכות בין כתרו של אדם הראשון לכתרי מתן תורה. וכן יש לשאול את שאל התוס' (שבת פ"ח) מדוע כאשר נטלו מהם את הכתרים היו צריכים ק"כ ריבוא מלאכים ולא הסתפקו ב- ס' ריבוא מלאכים כמו כאשר ניתנו להם הכתרים מתחילה? ה"תורה שלמה" (שמות פרק י"ט, מאמר קס"ג) מביא מדרש על הכתוב: "כה אמר ה' גואלך קדוש ישראל אני ה' אלוהיך מלמדך להועיל מדריכם בדרך תלך" (ישעיה מ"ח, י"ז) מהו מלמדך להועיל - מלמדך במתן תורה: "והגבלת את העם סביב לאמור השמרו לכם עלות בהר ונגוע בקצהו", להועיל שלא תמותו - "כל הנוגע בהר מות יומת", ע"כ. ושואל שם מדוע נבחרה מצווה זמנית, איסור נגיעה בהר, ולא נבחר מצווה עיקרית מתרי"ג מצוות הנהוגות לדורות?

ניתן להשיב על השאלות ע"פ הגמרא בשבת (פ"ח) שבשעה שהקדימו ישראל נעשה לנשמע יצתה בת קול ואמרה מי גילה לבני רז זה שמלאכי השרת משתמשין בו יוצא, שכאשר הקדים עם ישראל נעשה לנשמע הגיעו לבחינת מלאכים, וזאת ע"י ביטול היצר הרע באות שעה, שהיו מוכנים לעשות כל דבר קודם שישמעו וחילטו אם טוב בעיניהם ואם לאו.

מעמד זה של הקדמת נעשה לנשמע היה תיקון לחטאו של אדם הראשון, שלא הסכים לעשות דבר שאינו מבין אף שזהו ציוויו של הקב"ה שהרי ציווה שלא לאכול מעץ הדעת והוסיף סייג מעצמו שאף אסור לגעת בעץ, אדם עשה זאת מפני שרצה לשמור אותו ואת חווה מלהיכשל באכילה מן העץ, אך הנחש הכשילם בכך שאמר שכמו שנוגעים בעץ ואינם מתים כך ניתן גם לאכול ממנו ולא למות. אותו נחש, לפי דעת רבי יצחק (מובא בזהר בראשית ג', א') הוא יצר הרע. א"כ אדם הראשון לפני החטא היה מוכן לקבל כל מה שציווה עליו הקב"ה אפילו שאינו מבין, ולא עוד אלא

הוסיף סייג מעצמו. היה זה בבחינת נעשה ונשמע, בחינת מלאך. אך לאחר החטא, כאשר יצר הרע נכנס לתוכו, אפילו שעשו סייג עברו על איסורו של הקב"ה.

כנגד אותו איסור אכילה ונגיעה בעץ הדעת שבו לא עמד אדם הראשון, ניתן במעמד הר סיני איסור דומה של "כל הנוגע בהר מות יומת", למרות שזהו ציווי לשעה בלבד, היתה בו תועלת גדולה שעל ידי איסור זה זכה עם ישראל לחזור למצבו של אדם הראשון קודם החטא ולשמור על האיסור שבדומה לו לא עמד אדם הראשון. כשהקדימו ישראל נעשה לנשמע ניתנו להם שני כתרים של אדם הראשון שהיה לו קודם החטא ולכן משווה המדרש בין כתרו של אדם הראשון לכתרם של ישראל.

כאשר מקדימים נעשה לנשמע, פירוש הדבר הוא שאין משמעות מעשית ל"נשמע" כי בכל מקרה עושים. א"כ, הנעשה ונשמע הם דבר אחד. אמנם חילוק אותם לשני כתרים אך מ"מ כשהקדימו נעשה לנשמע נעשו שני הכתרים ככתר אחד, לכן ירדו רק ס' ריבוא מלאכים. אולם, לאחר ששרחו בחטא העגל הפרידו בין נעשה לנשמע, וכאילו הכריזו שאינם מוכנים לעשות כל ציווי בלא ערעור ופקוק, ממילה נפרדו הכתרים והיה צורך בק"כ ריבוא מלאכים כדי לנטלם (ע"פ "מדרש אור חדש" פרשת משפטים דרשת הקדמת נעשה לנשמע).

כעת נוכל לחזור לשאלה בה פתחנו, מדוע משה רבנו משנה את הסדר במעשה המשכן והכלים. כנזכר לעיל, המשכן בא לכפר על חטא העגל, ובחטא העגל כביכול הוכרז שאין מקיימים את המצוות לפני שמבינים אותן, התיקון לכך הוא לעשות את ציווי ה' אף שהוא לא מובן בסברא, על כן אמר משה רבנו שכדי שהמשכן יכפר לעם ישראל על חטא העגל יש לצוות הפוך מן הסברא - שקודם יעשו ואח"כ יבינו.

העורך: ש"י לאו | הקלדה: מוטי פקטר

העלון יוצא לאור ע"י ישיבת "כרם ביבנה", ד"ר אבטח 79855 נא לשמור על קדושת הגיליון:
העלון מופיע גם באתרי הישיבה באינטרנט: www.kby.org.il (עברית), www.kby.org (אנגלית)

המקרה: אדם מכר לחברו רכב שטח. הקונה ערך לרכב בדיקה במכוון, והודיעו לו כי ככל הנראה יש בעיה במערכת ההנעה הקדמית (4*4). הקונה פנה אל המוכר וזה אמר לו כי ברור לו שהמערכת פועלת כראוי. הקונה סמך על דבריו של המוכר וקנה את הרכב. לאחר שבוע התברר כי אכן המערכת לא פועלת, והחלפתה עולה כ- 8000 ₪. הקונה תובע כעת את הסכום מהמוכר, ואילו המוכר טוען כי על הקונה היתה מוטלת חובת הבדיקה, ולפיכך אין עליו לשלם לו כלל.

א. חובת הודעת מומי מקח
מצאנו, כי יש הבדל בין מומים גלויים למומים נסתרים. מום גלוי אין חובה להודיע, וגם אין לקונה זכות ביטול המקח בגינו. דבר זה רואים למשל, בדין עבד (כתובות נח ע"א): "סימפון בעבדים ליבא, דאי דאבראי - הא קחוי ליה...".

כלומר, אין ביטול מקח בטענת מום בעבד, כי מום גלוי הוא נראה לעינים ובוודאי ראהו הקונה. (הגמרא שם דנה גם במומים האחרים, ואכמ"ל).
מום נסתר, לעומתו, חלה עליו חובת דווח לקונה. דבר זה רואים מהמשנה (ב"מ ס ע"א):

"מי שנתערב מים ביינו לא ימכרו בחנות, אלא אם כן הודיעו".

וכן פסק המחבר (ח"מ ס' רכח סע' יב).
מה יהיה הדין במום נסתר, אך דרך העולם לבודקו. האם בו תהיה חובת הודעה?
הגמ' (שם) דנה בכך:

"באמת אמרו: בין התירו לערב קשה ברכ מפני שהוא משביחו (וכו'). אמר רבי אלעזר: הדא אמרה כל באמת אמרו - הלכה היא. אמר רב נחמן: ובין הגיתות שנו. - והאידיא דקא מערבי שלא בין הגיתות? - אמר רב פפא: דידיעי וקא מחלי. רב אחא בריה דרב

איקא אמר: הא מני - רבי אחא היא.
דתניא: רבי אחא מתייר בדבר הנטעם".

כלומר, אסור באופן עקרוני לערבב סוגי יינות שונים מטעם אונאה, אלא בזמנים מסויימים שהדבר טוב ליון. על כך שואלת הגמרא ממנהגם שהיה לערב את היינות. רב פפא עונה, שהכל יודעים על הערבוב, ואילו רב אחא סובר שאף שאין הדבר ידוע, מותר, מכיוון שנוהגים לטעום את היין, והדבר נחשב כגלוי לכל.

המחבר (שם, סע' יד) פסק כרב אחא:
"במקום שנהגו שכל מי שקונה דבר טועמו תחלה, מותר לערב בו לעולם.
אבל אם אין הכל טועמים, לא".

כלומר, מום נסתר שהדרך לבדוקו, נחשב כמום גלוי, ואין בו חובת הודעה, וכן אין אפשרות לבטל את המקח בטענת מום. לכאורה לפי זה, צדק המוכר, שחובת הקונה היתה לברר אם מערכות הרכב פועלות כראוי או לא.

ב. חובת בירור במקרה של הודעת המוכר

אלא, שבמקרה שלנו יש נתון נוסף. הרי המוכר הודיע לקונה מפורשות שהרכב תקין, כולל המערכת שנטען כי היא פגומה. האם גם במקרה זה נאמר כי חלה חובת הבירור על הקונה, או שמא כאן נאמר כי הקונה סמך על המוכר, ואין לו חובת בירור נוספת, ולפיכך תביעתו מוצדקת?

שאלה זו ניתן לפשוט מדברי הרשב"א בהלכות פועלים.
המשנה בריש השוכר את האומנין (ב"מ עה ע"ב) אומרת:
"השוכר את האומנין והטעו זה את זה - אין להם זה על זה אלא תרעומת".

הגמרא מסבירה, שמדובר במקרה ששכר הפועלים נע בין סכום של שלשה לארבעה

שקלים ליום, בעל הבית ביקש משליח שישכור עבורו פועלים בארבעה, ואילו השליח אמר לפועלים שלשה, והפועלים מפסידים את השקל הנוסף, ויש להם להתרעם על השליח.
הרשב"א במקום, מביא את אוקימתו הירושלמי:

"...בירושלמי הכי מפרש לה: בעה"ב הטעה אותם - שאמר להם תבואו עמי כדרך שבאו חברכם, אמרו ובכמה באו, אמר להם בחמשה חמשה רובם ואשתכח בסוף עשר עשר רובם... ואני תמה אם הדין אמת... כי מאחר שהטעו זה את זה בענין זה ולא נתרצו זה לזה אלא על מה שאמרו שרובן נשכרין כן, נמצא שלא סמכא דעתם אלא על כך, והרי אלו טועין וחוזרין... אלמא לא נתרצה להם בכך אלא מפני שחשב שהוא כן והטעוהו והשכירות בטעות היתה וכל שבטעות חוזר. וע"כ נ"ל דאפשר שהיה להם לבעלי הגמ' להעמידה בכך ולא העמידה שאין נראה להם דעת הירושלמי".

כלומר, במקרה שבעל הבית דיווח לפועלים שדרך שהשכר המקובל הוא פחות ממה שמקובל באמת, אף שהתרצו לעבוד בשכר הנמוך - הרי זה מקח טעות. ואף שהם יכולים לברר, אין אנו דורשים מהם זאת, אלא זכותם לסמוך על הודעת בעל הבית, ואם הוא הטעה אותם הרי זה מקח טעות.

אם כן, גם במקרה שלנו, אף בדבר שהקונה אמר לבדוקו, כל זה נכון בסתם, שאין בעל הרכב צריך להודיע לו על מום שדרך לבדוקו, ואם לא בדק, סבר וקביל. אבל אם סמך על דבריו של המוכר, הרי חובת הבירור שלו בטלה, והרי זה מקח טעות, והמוכר חייב

השאלה
השבונית

מדוע נענשה ושתי דוקא בשבת?

במסכת מגילה (יב:) מובא: "במידה שאדם מודד, בה מודדים לו. מלמד שהיתה ושתי הרשעה מביאה בנות ישראל ומפשיטן ערומות ועושה בהם מלאכה בשבת". ובאותה מידה נמדד לה, שגזר עליה אחשוורוש לבוא לפניו ערומה בשבת.
וקשה, מה עונש מידה כנגד מידה ניתן לושתי בכך, וכי לושתי היה הבדל אימתי תבוא ערומה אם בשבת או בחול? האם עונש ביינון זה בשבת, היה חמור יותר לושתי מאשר ביום חול?

התשובה תפורסם בע"ה בגיליון הבא

התשובה לשבוע שעבר: שאלנו, שאם תכלית מצות מחית עמלק שלא יהיה עמלק, עדיף שלא לצור את שמו, מאשר לצור ולמחוק? וי"ל, שגם לפי הדעות הסוברות, שהמצוה היא התכלית שלא יהיה עמלק, כל זה באנשי עמלק עצמם, ולא בזכרונם ע"י שמם או צורתם. לכן, כיום שא"א למחות את אנשי עמלק עצמם, על אף שהם נמצאים בעולם, נהגו התינוקות לכל הפחות לצייר את צורתם ולמחוקה, כדי להזכיר את המצוה, ואין בכך תוספת עמלק לעולם, שהרי בין כך אותם אנשי עמלק שזהו זכרונם, היו קיימים לפני ציורם וישארו קיימים גם אחרי מחיקת ציורם.

מזל טוב

לרב בנימין בארי שליט"א, אב ביה"ד הרבני האזורי בבאר-שבע, ולמשפחתו, להולדת הנכדה
לר' ליאור לוי, להולדת הבן, אריאל
לרן ממזן (ד') לארוסיו

מה השביעית משמטת?

כתב הרמב"ם (הל' שמיטה ויובל פ"ט ה"ו):
"שביעית משמטת את המלוה ואפילו מלוה בשטר שיש בו אחריות נכסים ה"ו משמיט, ואם סיים לו שדה בהלוואתו אינו משמיט, והשביעית משמטת את השבועה שנאמר, לא יגוש מ"מ לא לשלם ולא להשבע."

ובשו"ת הרא"ש כלל עז ס' ה כתב:

"וששאלת: אם התובע הלך והראה לבית דין שיש לו שטר על חברו, והיה מתרעם ממנו שלא היה יכול להשיג ממנו דין, ונתנו לו ב"ד בית דין הזמנה שיומין אותו לדין, והלך והזמינו ולא הגיעו לדין, אם יהיה זה כמוסר שטרותיו לבית דין.
תשובה: אין לנו אלא מה ששנו חכמים: המלוה על המשכון, והמוסר שטרותיו לבית דין, אין משמיטין. ומפרש טעמא: מוסר שטרותיו לב"ד לבית דין, משום דתפסי ליה ביה דינא, ומלוה על המשכון, משום דתפסייה מלוה; ובמאן דתפיס בי דינא לא קרינן ביה: לא יגוש, דהוא אינו מנגש, אלא בית דין, בשטר שבידם, נוגשין אותו; וכן כשהמשכון בידו אינו נוגש. והכי איתא בספרי: ואשר יהיה לך את אחיך תשמט ידיך, ולא אחיך בידך; מכאן אמרו: המלוה על המשכון, והמוסר שטרותיו לבית דין, אינן משמיטין; אלמא, טעמא משום דהוי של אחיך בידך, ואינו צריך ליגוש. אבל בנדון זה, נוגש ונוגש הוא; ואף אמוראי, דמקילי בפרזובול, ומסרי מיליהו להדדי, דדמי למסירת שטר, אבל מה שתבעו לדין, לא מהני."

וכן פסק השולחן ערוך (חו"מ סימן סז ס' יב):

"המלוה על המשכון, אינו משמט מה שכנגד המשכון. ויש מי שאומר שאף היתר על המשכון אינו משמט."

מה דין אדם שלא פרע חובותיו לחנות האספקה שבישיבה ועברה שנת השמיטה?

שנינו במסכת שביעית (פ"י מ"א):

"שביעית משמטת את המלוה בשטר ושלא בשטר. הקפת החנות אינה משמטת, ואם עשאה מלוה, הרי זה משמט. רבי יהודה אומר הראשון הראשון משמט."

וביאר רבי עובדיה מברטנורא:

"שביעית משמטת את המלוה – המלוה את חברו ועברה עליו שביעית אחר ההלוואה אינו יכול לתבוע הלוואתו מחבירו כדכתיב (דברים טו) שמוט כל בעל משה ידו: בשטר – שכתב לו שטר באחריות נכסים ושעבד קרקעות על המלוה דמיהו כמי שמשכן קרקעות אצלו, אעפ"כ שביעית משמטתו: הקפת החנות – שקנה ממנו באמנה: אינה משמטת – דאין זה חוב ואין זו דרך מלוה: ואם עשאה מלוה – שחשב עם הקונה וקפן עליו במלוה: הראשון הראשון משמט – אם לקח באמנה פעם ראשונה מן החנות וחזר ולקח שנייה הראשונה נעשית מלוה ומשמטת ולא השנייה. חזר ולקח שלישיית ראשונה ושניה נעשו מלוות ושביעית משמטתן ולא השלישית. וכן לעולם, האחרונה אין שביעית משמטתה וכל האחרות שביעית משמטתן, הואיל והיה ראוי שיתן לו מעות הראשונה קודם שיקח השנית בהקפה ולא נתן נעשית הראשונה מלוה, וכן לעולם. ואין הלכה כרבי יהודה."

וכן פסק הרמב"ם (הל' שמיטה ויובל פ"ט ה' יא):

"הקפת החנות אינה נשמטת, ואם עשאה מלוה נשמטת, שכר שכיר אינו נשמט ואם זקפו עליו במלוה נשמט."

ובשולחן ערוך (חו"מ ס' סז ס' יד):

"הקפת (פ"י שקנה באמנה) חנות, אינה משמטת. ואם זקפה עליו במלוה, משמטת."

ופסק שם הרמ"א:

"ומקרי זקיפה משעה שקבע לו זמן לפרעו ויש אומרים דמקרי זקיפה מיד שכתב בפנקסו כל החשבון ביחד."

השאלתי לחברי את מכשיר ההקלטה שלי ועברה שנת השמיטה, האם הפסדתי אותו?

כתב הרמב"ם (הל' שאלה ופקדון פ"א ה"ה):

"השואל כלי מחברו או בהמה סתם הרי המשאל מחזירו בכל עת שירצה, שאלו לזמן קצוב כיון שמשך זוכה אין הבעלים יכולים להחזירו מתחת ידו עד סוף ימי השאלה, ואפילו מת השואל הרי היורשים משתמשים בשאלה עד סוף הזמן."

ובשולחן ערוך (חו"מ ס' עג ס"א) פסק:

"המלוה את חברו, סתם, ולא קבע לו זמן, במקום שאין להם מנהג, יש לו זמן שלשים יום, שאינו יכול לתבעו קודם, בין במלוה בשטר בין במלוה על פה, בין במשכון בין בלא משכון. ואם התנה שיתבע כל זמן שירצה, יש לו לתובעו אפילו ביומו. אבל שאלה, סתם, זמנה לאלתר, ויכול לתובעו מיד."

ופסק הרמ"א:

"מיהו אם הלוה מוחה שלא ליתן שטר למלוה, והוא מבקש ממנו שטר, צריך להחזיר לו מעותיו מיד, כי מסתמא לא הלוה לו אלא שיכתוב לו שטר, ומאחר שאינו רוצה, יחזיר לו מעותיו". (טור בשם הרא"ש).

ולכן חלה החובה להחזיר את מכשיר ההקלטה, אף אחר שנת השמיטה.

הכנת הנרות להדלקה, תפילה הנשים בעת ההדלקה, אמירת "הודו"

ע"פ אוצר טעמי המנהגים לר' שמואל פינחס גלברד

ל'הגו להדליק הפתילה ולכבותה, כדי שתהיה מחורכת ויאחוז בה האור יפה". (רמ"א ס' רסד ס"ט)

(37)

משום שתפילה יותר נשמעת בשעת עשיית מצוה, ובזכות נר שבת, שהוא אור, תזכה האשה לבנים בני תורה, הנקראת אור: "כי נר מצוה ותורה אור". (רבנו בחיי שמות יט' ג')

בקהלות החסידים נוהגים להתחיל תפילת מנחה של ערב שבת במזמור קז בתהלים: "הודו...אמרנו גאולי ה'...". (ילק"מ עמ' 136, ממנהגי החסידים)

כדי להודות על מאורעות השבוע שחלף, התקין הבעש"ט לומר מזמור קז, שהוא מעין ברכת הודאה. (לקוטי מהרי"ח ח"ב עמ' יז בשם מאור עינים פרשת בשלח, שער הלכה ומנהג ח"א ע' רמד)

1. משום שע"י הכנת הפתילה קודם, האשה תוכל להדליק מהר יותר את הנרות, ולא תשהה בהגיע זמן ההדלקה. (מ"ב שם ס"ק כח)
2. משום שיש הסוברים שאם חל יו"ט אחרי השבת, אסור להשתמש בפתילה שדלקה בשבת גם לנר יו"ט, מפני שע"י ההדלקה בנר שבת, היא הוכנה להדלקה שנייה, ואין להכין משבת ליו"ט, לכן יש להדליק את הפתילה לפני השבת ולכבותה, כדי שתהיה מוכנה ליו"ט, ומשום החשש של יו"ט אחר השבת, נהגו בכל ערב שבת להדליק ולכבות הפתילה לפני זמן ההדלקה. (קרבו נתנאל ביצה פ"א אות פ)

בהיותו בן כ"ח שנים התמנה, על פי המלצת רבי אלימלך, להיות רב העיר סקרנביץ, שהיתה מהערים החשובות בפולין. לעיר זו החלו לנהור אלפי יהודים חסידים מפולין, ורבו התלמידים שהקשיבו בצמא לשעוריו המפולפלים. בתקופה זו החל רבי יחיאל מאיר הלוי את צומו הגדול, שנמשך ארבעים שנה, במהלכו היה טועם מעט אך ורק בלילה. הרופאים התפלאו כיצד הוא חי, והי אומרים שאין זה אלא כח אלוקי הפועם באיש הזה, ואף הגויים הפולנים כיבדוהו והעריכוהו מאוד. הגאון מאוסטרובצא היה איש פלא. פעם סגר עצמו בחדרו מפורים עד פסח, ובמשך זמן זה עבר על כל הש"ס ובערב פסח עשה סיום. בה בעת המשיך בתעניותיו, גופו התכווץ ולא נשאר עליו אלא עור ועצמות. בגלל חולשתו נהג הרבה ימים לשכב במיטה, כשהוא עוסק בתורה.

בשנת תרנ"ב נפטר הרבי מגרודז'יסק ר' אלימלך זצ"ל והגאון נתמנה להיות מנהיגם הרוחני של חסידי הרבי. בתור מרא דאתרא הצטיין כרודף שלום ותמיד חיפש דרך לפשר בין יריבים. אהבת ישראל שלו לא ידעה גבולות. הוא היה מוכן למסור את נפשו בעבור כל יהודי, אפילו הפשוט ביותר. הוא העמיד אלפי תלמידי חכמים. יגיעתו בתורה ומסירות הנפש שלו הפליאו את הכל. אחרי תעניות של ארבעים שנה כבר לא היה יכול ללכת על רגליו. מאמצי הרופאים לא הועילו וביום י"ט באדר תרפ"ח יצאה נשמתו בטוהרה.

כ"כ כל שהתנור סגור היטב – החום נשמר יותר זמן", כך היה נוהג לומר אברהם יצחק ה"בייגל מאכער", לבנו הקטן, בכל פעם שהיה מגיע למאפיה. מימרא זו, מפי יהודי ישר ופשוט, בעל מלאכה בעיירה קטנה – סבין – נשארה חרוטה בלבו של הילד הקטן, שלימים הפך להיות הרה"ק רבי יחיאל מאיר הלוי, הגאון מאוסטרובצא.

בהיותו בן עשר שנים, בשנת תרכ"ב, העבירו אביו לרבו רבי אלימלך מגרודז'יסק, לאחר שעלייתו בשלבי הלימוד לא אפשרה לו להמשיך וללמוד בעיירה הקטנה.

סיפור התגלותו כעילוי ששינה למעשה את חייו, החל בביהמ"ד, כאשר שמע יהודים היושבים ומתפללים ביניהם בלימוד. בתוך כך עלתה קושיה שלא נמצאה לה תירוץ מתאים. הילד, שעלה בדעתו רעיון לתירוץ, לא העז לאמרו בפני אנשים מבוגרים, ולכן כתב את התירוץ בלילה, בחתיכת גיר, על לוח המודעות, שהיה תלוי ליד דלת ביהמ"ד.

למחרת שמו לב המתפללים לכתב ילדוטי על הלוח, ובהתבוננם מצאו שהקושיה שנשאלה אתמול – מתורצת להפליא. משהתברר להם מי הוא כותב התירוץ, מיהרו וסיפרו את הדבר לרבי מגרודז'יסק. הרבי קרא מיד למי שהיה אחד מגדולי הלמדנים, ר' ברל עילוי, ואמר לו: "אני מוסר אותך בידך. ראה לעשות ממנו למדן גדול". ואכן, התקדם הילד בלימודו מאוד, ומאוחר יותר אף הוסמך לרבנות בידי גאוני ישראל שבאותה תקופה: רבי יהושע'לה מקוטנא זצ"ל והרב מקאליש זצ"ל.

זְכַל הַנְּשִׁים אֲשֶׁר נָשָׂא לְבֶן (לה/כו')

תלמידו של רבי ישראל מסלנט התלונן בפניו שהנהגה נשא אשה מלומדת שסמימה אוניברסיטה ובעלת תואר, ועתה למגנית לבו הוא מוזלול בעיניה ואינה נוהגת בו כבוד. א"ל רבי ישראל: שאכן היית צריך להיות מוכן לכך, שכן על הפסוק זכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה, אומר בעל הטורים: כ' במסורה. הכא, ואידך זכל הנשים יתנו יקר לבעליהן. שכן הוא עפ"י רוב בנשים מלומדות, וע"ז היה צריך אחשוורוש לציווי מיוחד, זכל הנשים יתנו יקר לבעליהן.

זִיקְהֵל מוֹשֶׁה אֶת כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (לה/א')

ופרשי: לאחר יום הכיפורים. ובפרשת יתרו נאמר זיהי מזהרת וישב משה לשפוט את העם וכתב שם רש"י: למחרת יום הכיפורים. שני הדברים נעשו באותו יום – עריכת משפט שבין אדם לחבירו, וקבלת נדבות למשכן. רצה משה להבטיח שהכסף והזהב שנתרם למשכן אין בו שמוץ של איסור גזל, ולכן הכריז קודם זמי בעל דברים יגש אלי, כדי לברר התביעות שבין אדם לחבירו, ורק אח"כ אפשר לקבל נדבות.

מִהֵפֶטְרָה: זִיעֵשׁ שְׁלֹמֹה... וְאֶת הַשְּׁלֹזָן אֲשֶׁר עָלָיו לְזֹזִים הַפְּגִים זָהָב (מלכים א' ז/מה')

איתא במנחות (צט), עשרה שולחנות עשה שלמה, ולחם הפנים לא היה אלא על שלהן שעשה משה. רמו יש כאן, שאין לאכול אלא על שולחן הנושא את שמו של משה רבינו שהוא סמל התורה. וזהו שאמרו חז"ל: שלשה שאכלו על שלחן אחד ואמרו עליו דברי תורה, כאילו אכלו משלחנו של מקום, שנאמר זידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה' – דברי תורה הנאמרים על השלחן, הם המכשירים את האכילה.

זִיעֵשׁ בְּעֵלְאֵל אֶת הָאָרֶץ (לז/א')

לפי שנתן נפשו על המלאכה יותר משאר החכמים נקראת על שמו. (רש"י) לעיל נאמר זיעשו ארון, ואמרו חז"ל: זפני מה בכל הכלים כתיב זיעשית' ובארון כתיב זיעשו? אמר ר' יהודה: א"ל הקב"ה למשה יבואו הכל ויתעסקו בארון, כדי שיוכו כולם לתורה (שמו"ר לה, ג). וא"כ תמוה, שבצלאל נתן נפשו יותר מאחרים שעל כן נקראת על שמו. אלא שבעניין ארון הברית, אף שכולם מהויבים, אין לסמוך על אחרים, וכל אחד צריך לחוש שכל האחריות מוטלת עליו.